

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Individuálne vzdelávacie programy v práci triedneho učiteľa

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Kontakt na autora: Základná škola, Medzilaborecká 11, 821 01 Bratislava
1viktor1k@gmail.com

Názov OPS/OSO: Individuálne vzdelávacie programy v práci triedneho učiteľa

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XV. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Slávka Gécová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Individuálny vzdelávací program, triedny učiteľ, špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.

Anotácia

Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len ŠVVP) sú stále väčšou kapitolou v práci triednych učiteľov, špeciálnych pedagógov, ale aj všetkých učiteľov a riaditeľov. Východiskom pre našu skúsenosť je fakt, že každé dieťa má svoje osobitné potreby a každé dieťa potrebuje špeciálny prístup. Individuálny vzdelávací program (ďalej len IVP) ako „magna charta“ integrovaných žiakov je dokument v rukách triedneho učiteľa, ktorý deklaruje práve to, čo škola, učitelia integrovanému žiakovi poskytuje. V tejto osvedčenej skúsenosti môžeme nájsť princípy integrácie, jej filozofický základ v inklúzii, rozličné vzory vypracovaných IVP, nápady, návrhy a rady pre prácu so žiakmi s rozličnými ŠVVP, predovšetkým s poruchami učenia, správania, so žiakom nadaným a sociálne znevýhodneným.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Metodika tvorby individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v primárnom a sekundárnom vzdelávaní_aktualizačné

783/2012-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 ŽIAK A INTEGRÁCIA.....	6
1.1 Integrácia.....	7
1.2 Aktuálne nedostatky pri integrácii.....	9
2 TRIEDNY UČITEĽ V ŠKOLSKOM SYSTÉME.....	11
2.1 Triedny učiteľ a integrovaný žiak.....	13
2.2 Triedny učiteľ – hlavný koordinátor IVVP.....	13
3 INDIVIDUÁLNY PROGRAM ŽIAKOV SO ŠVVP	15
3.1 Triedny učiteľ a žiak s poruchou učenia.....	15
3.1.1 DYS club.....	17
3.1.2 Individuálny vzdelávací program – ukážka.....	18
3.2 Triedny učiteľ a žiak s poruchou správania, či ADHD.....	23
3.3 Triedny učiteľ a nadaný žiak.....	23
3.4 Triedny učiteľ a sociálne znevýhodnený žiak.....	25
3.5 Integrácia a rodičia.....	26
ZÁVER	29
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	30
ZOZNAM PRÍLOH	31

ÚVOD

Ked' som začal pracovať v školstve, veľmi rýchlo som spoznal, že najpodnetnejšia a najzaujímavejšia je pre mňa práca triedneho učiteľa, pri ktorej som k žiakom a k ich procesu rastu najbližšie. Pri práci so žiakmi som spoznával zákulisie práce s bežnými i tzv. integrovanými žiakmi. Takéto deti si vyžadovali môj špecifický prístup, poznanie a pozornosť, aby som im pomohol k posunu dopredu.

Na tomto mieste je potrebné povedať, že naša osvedčená skúsenosť vychádza z presvedčenia, že škola (osobitne základná) má žiaka predovšetkým vychovávať, sprevádzať a viesť k jeho rastu vo všetkých zložkách. Obdobie prvého a ešte viac druhého stupňa je mimoriadne citlivé na možnosť správneho nasmerovania dieťaťa do ďalšieho životného vývoja. Čo sa nestihlo poukázať v prvých rokoch života dieťaťa, sa dá mimoriadne necitlivo poukázať v období dospievania. Ak náš školský systém v každodennej realite potrebuje zmenu, tak to nie je ani tak o zmene platových taríf, ktoré mali byť už dávno zmenené, ale je to o zmene pohľadu na poslanie školy v dnešnej spoločnosti. Rastúca rozvodovosť, rozvrátené a rozbité rodiny, ťažké spoločenské podmienky, silný mediálny vplyv, zvyšujúci sa spoločenský negativizmus si vyžaduje zmenu filozofie, každodennej práce a prístupu. Ak má niekto možnosť natoľko ovplyvniť a koordinovať budúcnosť niektorej generácie, tak je to určite škola, ba dokonca v istom zmysle aj viac ako rodina, pretože má dosah na rovesnícke skupiny, na tvorbu mienky rodičov i detí, má prístup k všetkým zložkám spoločnosti (lekári, psychológovia, úradníci).

Výsledky môjho bádania, diskutovania, prieskumov, štúdií poukázali na to, že triedny učiteľ vo svojej legislatívnej úlohe i kompetenciách sa javí ako skutočný „špeciálny“ pedagóg pre svojich žiakov. Tak sa mi i opätovne potvrdila téza, že každé dieťa má svoje „špeciálne“ výchovno-vzdelávacie potreby (ŠVVP) a potrebuje jedinečný prístup, úsmev, hodnotenie, pohľad, ocenenie, ktoré v danej chvíli patria iba jemu.

Skúsenosť sa venuje špecificky problematike II. stupňa, aj keď viaceré princípy sú rovnaké aj pre nižší a vyšší stupeň. Taktiež pri práci s pojmom integrovaný žiak vychádzam predovšetkým z poznatkov a skúseností a práce so žiakmi s poruchami učenia a správania a sociálne znevýhodnenými. Krátku pasáž venujeme aj žiakom nadaným. Okrem tejto kategórie môžu však do skupiny začlenených patriť aj žiaci s telesným, zmyslovým alebo mentálnym postihnutím, ktorým sa však osobitne na tomto mieste nevenujeme.

1 ŽIAK A INTEGRÁCIA

Na začiatok si treba vyjasniť pojmy žiak, jeho potreby, prístup k nemu a z toho plynúce dôsledky. Zákon 245/2008 v §2 ods. h presne definuje, že **výchovno-vzdelávacou potrebou** je požiadavka na zabezpečenie podmienok, organizácia a realizácia výchovno-vzdelávacieho procesu spôsobom, ktorý primerane zodpovedá potrebám telesného, psychického a sociálneho vývinu žiakov.

Ak si vezmeme metodické pokyny na hodnotenie žiakov ZŠ 22/2011, čl. 1 ods. 7 a) môžeme v nadväznosti na to čítať, že *učiteľ zohľadňuje vekové a individuálne osobitosti žiaka a prihliada na jeho momentálnu psychickú i fyzickú disponovanosť*. Takto možno povedať, že *každé dieťa potrebuje špeciálny prístup* (Lang, Berberichová, 1998). Ako vidíme, triedny učiteľ nepotrebuje žiadne vyjadrenie poradenského zariadenia na to, aby mohol pre žiaka vytvoriť individuálny prístup, aby mu zabezpečil rešpektovanie osobitostí vývinu i momentálnych dispozícií.

Príklad: V praxi sa ako triedny učiteľ stretávam so situáciami, ktoré si vyžadujú moju citlivosť a vnímavosť pre špecifické okolnosti, ktoré majú svoj prirodzený vplyv na dieťa a jeho výkon: rozvádžajú sa rodičia, alkoholizmus v rodine, dieťaťu umiera rodič či iné vážne rodinné problémy, tiež pre pubertu typická negativita detí, kritickosť, oslabenie čiastkových funkcií pri nevhodnom počasí a pod.

Takýchto situácií a skutočností je veľmi veľa, pretože dieťa je veľmi citlivý článok osobitne práve na II. stupni, kde sa najviac prejavujú akékoľvek i malé problémy, ktoré ono prežíva a nevie si s nimi poradiť. Mám za to, že keď ako triedny učiteľ vnímam a prežívam s dieťaťom jeho problémy a dostatočne citlivo na ne reagujem, tak cíti viac istoty pre prekonanie svojich ťažkostí.

Mnoho poradenských odporúčaní pre integrovaných žiakov je skutočne iba snaha o rešpektovanie individuality dieťaťa a keby sme ich ako učitelia viac akceptovali, nebolo by treba toľko integrácií a toľko formálnych krokov robiť k úprave špeciálno-pedagogickej edukácie. Je tiež pravdou, že je veľké množstvo detí, ktoré sa stávajú žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami až po dlhodobom nepriaznivom vplyve rodinného prostredia, či učiteľov. Citlivý a moderný pedagogický prístup by dokázal predísť mnohým „poruchám“ učenia i správania...

Odlíšiť dieťa, ktorému stačí iba citlivý a individuálny prístup a dieťa, ktoré potrebuje odborný špeciálno-pedagogický servis, nie je jednoduché. Musíme si opäť pomôcť legislatívou: **špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba** je požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre žiaka, **ktoré vyplývajú z jeho:**

zdravotného znevýhodnenia

nadania

jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí,

uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti žiaka a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti (zák. 245/2008 v §2 ods. j).

Toto určenie nutne predpokladá odborné posúdenie a to *zariadením výchovného poradenstva a prevencie – diagnostikovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb* (tamže, ods. k).

Z nasledujúceho vyplývajú nasledovné závery:

- Žiak so ŠVVP je žiak, ktorý potrebuje špecifický prístup vyplývajúci buď z nadania alebo zo sociálneho alebo zdravotného znevýhodnenia. Tento fakt preto nevyklučuje, ba naopak podporuje to, že každé dieťa má svoje špecifické potreby a je treba ich v práci s ním rešpektovať.
- Podľa najnovšej legislatívy už neexistuje okrem integrácie iná forma vzdelávania (napr. žiak má byť hodnotený podľa metodických pokynov, alebo podľa POP a pod.) Poradne, ktoré dávajú do záverov tieto usmernenia, vydávajú tieto posudky nesprávne. Poradňa musí vydať odporúčenie evidovať alebo neevidovať žiaka ako žiaka so ŠVVP. Ak má dieťa diagnostikované ŠVVP, čiže špecifické potreby, tie musia vyplývať z jeho zdravotného či sociálneho znevýhodnenia alebo nadania, a preto má rodič právo využiť možnosť individuálneho začlenenia. Ak poradňa vyvodí, že nemá ŠVVP, ale potrebuje isté úpravy, alebo ide iba o problémy prechodného charakteru, vydá odporúčania, ktoré treba dodržiavať, ale nejde o žiaka so ŠVVP v pravom slova zmysle (porov. Interný metodický materiál ŠIŠ 2011, s. 5-6).
- V kompetencii triedneho učiteľa je koordinovať výchovu a vzdelávanie vo svojej triede, na základe čoho môže triedny učiteľ vytvárať dostatočný priestor pre individuálny prístup a nie je potrebné každú úpravu robiť len na základe „papierov“ a v rámci integrácie. Tento fakt si treba uvedomiť. Koniec koncov, celá moderná koncepcia vzdelávania vychádza z toho predpokladu, že vyučovanie sa má stávať názornejšie, tvorivejšie, diferencovanejšie, kooperatívnejšie a má byť založené na individuálnych potrebách žiakov. Tieto princípy sú zároveň dôležitými piliermi pre prácu so začlenenými žiakmi.

1.1 Integrácia

Podstata integrácie je v osvojení si princípu rešpektovania individuality každého žiaka. Dôraz sa kladie na individuálny prístup ku každému žiakovi. Škola, ktorá takto chápe vzdelávanie, je viac flexibilná a bez väčších problémov môže zabezpečiť podmienky nielen pre zdravotne postihnutých žiakov, ale aj vyššiu efektívnosť výchovy a vzdelávania u všetkých ostatných žiakov, z ktorých každý má individuálne osobnostné vlastnosti, schopnosti a predpoklady pre dosahovanie školskej úspešnosti. Všetky deti bez ohľadu na rasu, pohlavie, vek, osobnostné predpoklady učí sa, pôvodné ekonomické, sociálne a kultúrne prostredie, náboženstvo majú možnosť sa vzdelávať s ostatnými deťmi, so svojimi rovesníkmi a priateľmi. Každý žiak má zároveň právo na také zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu, ktoré zodpovedá jeho individuálnym osobnostným predpokladom a potrebám. Individuálny prístup v zmysle uvedeného zahŕňa individualizáciu učebného plánu, učebných osnov, vyučovacích metód, poskytovania služieb ďalších odborných pracovníkov (špeciálny pedagóg, psychológ, rehabilitačný pracovník, lekár, sociálny pracovník atď.), ktoré umožnia

optimálny rozvoj osobnosti žiaka a umožnia mu byť úspešným pri plnení školských cieľov a úloh. (Porov. Štátny pedagogický ústav: *Úloha školského špeciálneho pedagóga v ZŠ*, č. 260/1999-44, čl. 1.)

Integrovaný (začlenený) žiak je začlenený v zmysle snahy školy o akceptovanie jeho individuálnych osobitostí a zároveň so snahou pomôcť mu sa zlepšovať v maximálnej možnej miere smerom k začleneniu sa viac do „bežnej“ skupiny žiakov. Jeho znevýhodnenie ho však nerobí „cudzincom“ v triede, ale má ho robiť „viac“ členom triedneho kolektívu, má byť súčasťou triedy a špecifickým prístupom sa mu má pomôcť k takému včleneniu, ktoré ho z triedy nevyučuje, ale ho do triedy vovádza. Samozrejme, stále a vždy u všetkých žiakov je treba vedieť, že každý je jedinečná individualita a nie je našou úlohou vytvoriť jednoliatu masu, ale „jednotu v rôznosti“.

Dieťa sa stáva právne „začleneným“ tým, že má ŠVVP, ktoré vyplývajú z jeho znevýhodnenia alebo nadania a jednotlivé subjekty túto zmenu formy vzdelávania umožnia (poradňa, zákonný zástupca, riaditeľ). Ideálnym prípadom je možné špeciálno-pedagogickým prístupom dospieť k takému zlepšeniu, čiže včleneniu a kompenzovaniu, ktoré dovoľuje dieťaťu fungovať aj bez špeciálno-pedagogického servisu a špecifickej podpory, čiže k ukončeniu integrácie. Stretol som sa s viacerými takými prípadmi. Dieťa dozrieva, mení sa, jeho zrenie je tak špecifické, že nemožno úplne určiť, čo bude o mesiac, o rok a tak sa stáva, že niektoré narušené funkcie sa jednoducho obnovia, dozrejú a dieťa vďaka správne prístupu sa „uzdraví“ alebo sa zmenia jeho potreby. To sa ale nedá povedať v každom prípade ako napr. v prípade trvalého telesného postihnutia alebo niektorých organických poškodení CNS, kde k zvratu dochádza veľmi ojedinele. Tu je potrebné vytvoriť pre dieťa také vzdelávanie, aby mohlo postupovať individuálne a zároveň aby jeho napr. psychický vývin v prípade telesného postihnutia mohol postupovať čo najharmonickejšie. V tomto nám má a musí pomáhať inkluzívna filozofia, ktorá chápe aj istý nedostatok dieťaťa ako príležitosť k obdivu a akceptácii jeho jedinečnosti.

V úvode príručky Štátnej školskej inšpekcie na r. 2011 o integrácii stojí dôležité motto: *„Škola a učitelia by mali vytvoriť takú atmosféru a klímu v triede, ktorá by pozitívne ovplyvnila úroveň sociálnej integrácie žiaka so ŠVVP.“*

Pri integrácii sa skutočne otvára široká škála možností, ktoré triedny učiteľ má a musí zabezpečiť a vytvoriť.

Najvyšší stupeň pochopenia integrácie a vôbec dieťaťa ako takého je **proces inklúzie**, kde vlastne každé dieťa je vnímané ako krásne, jedinečné a neopakovateľné a školský systém vytvára vlastne „iba“ pôdu pre rast každého v jeho jedinečnosti. Nie je tak potrebné hovoriť už o dieťati so ŠVVP, ak učiteľ akceptuje potreby a jedinečnosť dieťaťa a dokáže z nich vyťažiť maximum pre jednotlivý i spoločný rast. Takýto systém je špecifický napr. pre Švédsky školský systém tak, že vytvára priestor pre potreby každého dieťaťa, pokiaľ je to možné akceptovaním jeho jedinečnosti bez primárnej potreby ho diagnostikou vyčleniť a následne integrovať.

1.2 Aktuálne nedostatky pri integrácii

V záveroch inšpekčného zisťovania o integrácii z r. 2010/2011 sa uvádzajú dôležité body, ktoré vytýčila pri kontrolách samotná Štátna školská inšpekcia. Zo 64 inšpektovaných škôl bolo 6% (1551 žiakov) žiakov integrovaných a 2% (645 žiakov) mali ŠVVP, ale neboli začlenení. Zistenia boli nasledovné:

Výrazne pozitívne zistenia

- dobrá spolupráca škôl so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie
- rešpektovanie individuálneho pracovného tempa integrovaných žiakov (IŽ)
- individuálna starostlivosť školských špeciálnych pedagógov o IŽ

Výrazne negatívne zistenia

- minimálna pozornosť IŽ v niektorých školách
- nízky počet asistentov učiteľa a školských špeciálnych pedagógov v školách
- chýbajúca alebo neúplná dokumentácia IŽ, formálne vypracovanie IVVP, nevyužívanie v praxi
- neuvedenie textu doložky vysvedčenia v triednych výkazoch (na vysvedčení)
- prevažne klasické vyučovacie metódy, nedostatočná spätná väzba, nevyužívanie sebahodnotenia žiakov
- nepoužívanie kompenzačných pomôcok odporúčaných poradenským zariadením na vyučovaní
- nevzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím v súlade s príslušným vzdelávacím programom

Pokúsím sa zareagovať na zistenia inšpekcie:

- na školách na Slovensku panuje ešte stále veľká neznalosť a nevedomosť v oblasti toho, čo je integrácia, ako sa má robiť, ale predovšetkým, ako správne chápať integrovaného žiaka a jeho potreby.
- Nemáme dostatok špecialistov pre konkrétnu didaktiku práce a praktickú filozofiu pre prácu s týmito žiakmi (prepracované slovné hodnotenie, individuálne programy, korekčný servis, zmenu zmýšľania hodnotenia žiakov, koľko a aké učivo je pre koho vhodné a pod.)
- Na školách je málo asistentov, ale v realite sa stretávam aj s tým, že ho školy väčšinou ani po požiadaní od krajských školských úradov nedostanú, nie sú

naňho totiž vyčlenené dostatočné peniaze. Niekde v praxi nie je tento post dostatočne pochopený.

- Dokumentácia, ale predovšetkým IVVP sa robia podľa nejakej šablóny, vyplnia sa formálne k jednotlivým žiakom, ale nenastáva v škole zmena filozofie. IVVP si vyžaduje tím schopných a otvorených učiteľov pre zmenu smerom k pochopeniu dieťaťa. Potrebná je aj vhodná klíma školy medzi učiteľmi, dobrá spolupráca, dôslednosť a jednotnosť v pravidlách, ľudské vedenie školy a pod. To je podklad pre to, aby špeciálny pedagóg mohol s triednymi vytvoriť kvalitné a hlavne funkčné programy pre deti, ktoré budú vychádzať z toho, čo sa s deťmi robí a chce robiť a v čom sa im učitelia sú ochotní prispôsobiť a pochopiť ich.
- Nedostatočné metódy a pomôcky vyplývajú podľa môjho názoru z celkového nepochopenia tej danej školy voči modernému systému vzdelávania. Ak totiž učiteľ vie, že hodnotenie má žiaka motivovať, ak vie byť flexibilný pri vyučovaní, vytvárať priestor pre aktivity a prácu žiakov, tak nemá problém pochopiť aj špecifickosť integrácie, čiže včleňovania detí do celku triedy.

2 TRIEDNY UČITEĽ V ŠKOLSKOM SYSTÉME

Zákon o pedagogických zamestnancoch 317/2009 vymedzuje nové postavenie, nový pohľad na triedneho učiteľa. Hovorí o triednom učiteľovi ako o **pedagogickom zamestnancovi špecialistovi**. Tento zákon v § 33, s. 2344 o triednom učiteľovi hovorí: „v príslušnej triede alebo triedach vyučuje, zodpovedá za vedenie príslušnej pedagogickej dokumentácie týkajúcej sa dieťaťa alebo žiaka a triedy, utváranie podmienok na rozvoj pozitívnych sociálnych väzieb medzi deťmi navzájom, medzi žiakmi navzájom, medzi deťmi, žiakmi a zamestnancami školy; spolupracuje so zákonným zástupcom a ostatnými pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami školy; poskytuje deťom, žiakom a zákonným zástupcom odborné poradenstvo.“

Obdržálek (2004) poníma triedneho učiteľa podobne, ako „koordinátora výchovno-vzdelávacieho pôsobenia, ktoré sa realizuje vo vzťahu k žiakom a učiteľom zverenej triedy. Triedny učiteľ v rámci komplexného prístupu k žiakom pôsobí na všetkých vyučujúcich, ktorí v danej triede vyučujú, uplatňuje svoj vplyv na rodičov žiakov a pôsobí na všetky zložky, faktory a činitele mimotriednej a mimoškolskej výchovy“.

Ak sa posunieme ešte hlbšie, tak oni sú tí, ktorých si všetci pamätáme, ktorí najvýraznejšie zasahovali do nášho napredovania, riešili naše problémy, pomáhali, podieľali sa na našich úspechoch, profesijnej orientácii, účinne spolupracovali s rodičmi. Formovali nás nielen pre ďalšie štúdium, pre prácu, ale aj pre život, uplatnenie v spoločnosti. (Višňovský, 1999) Toto chápanie je mi veľmi blízke a vo svojej práci sa ho snažím naplňať čo najpedantnejšie.

Môžeme teda spolu s doc. Podlahovou (2004) zhrnúť, že triedny učiteľ má byť:

- **osobou riadiacou činnosti celej triedy** (riaditeľom činnosti triedy) – môže rozhodovať, plánovať a riadiť činnosti jednotlivcov aj celej triedy,
- **manažérom** – dokáže spoločne s triedou hľadať a nachádzať optimálne riešenia,
- **administratívnym pracovníkom** – spravuje triednu knihu, vysvedčenia, výkazy, jedná s úradmi pri organizovaní triednych akcií a pod.,
- **sudcom** – posudzuje a rieši závažnosť priestupkov voči školskému poriadku, rieši konflikty, navrhuje tresty a iné opatrenia a pod., ale tiež dokáže svoju triedu brániť a obhajovať v potrebných prípadoch,
- **vzorom** – má byť pozitívnym vzorom v jednaní a správaní, v spôsobe komunikácie a kultúre jazykového prejavu, príkladom v usilovnosti, dochvilnosti, pracovitosti,
- **vychovávateľom** – pôsobí ako dobrý príklad a tvorca etických hodnôt a zároveň s didaktickou činnosťou realizovanou v rámci svojho aprobačného predmetu (ktorá nesmie byť odsunutá triednickou činnosťou do pozadia),
- **psychológom** – dokáže nahliadnuť do duše dieťaťa, rozumie mu, chápe zákonitosti psychického vývoja a dokáže rozpoznať a ovplyvniť pohnútky a

konanie žiaka a tým ovplyvniť aj jeho konanie, a tak aj jeho úspešnosť a sebahodnotenie,

- **sociológom** – dokáže rozoznať kvalitu a silu vplyvov, dokáže diagnostikovať sociálnu situáciu v triede, korigovať negatívne a vytvárať pozitívne a prijímajúce sociálne vzťahy v triede i v rodine,
- **náhradným rodičom** – mal by byť ochotný poskytovať pomoc pri riešení individuálnych problémov, chrániť dobro detí, mal by byť schopný vystupovať ako autorita a zároveň ako opora, ku ktorej sa žiak môže v prípade potreby obrátiť,
- **priateľom** – osobou, ktorá chápe žiakov ako mladších partnerov v činnosti, dokáže s nimi komunikovať bez napomínania a poučovania, chápe ich, má ich rád a dokáže im pomáhať,
- **poradcom** – pri hľadaní a formovaní životných perspektív žiakov (pretože vie azda najviac o budúcom uplatnení žiaka).
- **špeciálnym pedagógom** – je ten, ktorý je blízko ku všetkým ťažkostiam svojich žiakov, ktorý usmerňuje proces rastu a svojím prístupom a všeobecným koordinovaním poskytuje posilu pri všetkých z(ne)výhodneniach.

V pohľade na triedneho učiteľa by som ešte veľmi rád vyzdvihol prelomový referát dr. Godlu (2007), pedagóga, ktorý v dlhoročnej zapálenej práci s rómskym etnikom našiel dôležité piliere práce triedneho učiteľa: *„Triedny učiteľ je pedagóg a človek v pravom slova zmysle par excellence, pretože je najbližšie žiakovi, je permanentne v priamej akcii, v priamom kontakte so žiakom, rodičom i učiteľmi. Je to človek, ktorý bezpečne odstraňuje ohrozenia, skraty a nebezpečia číhajúce na mladé ľudské výhonky a mení ich na pozitívne pôsobiacu energiu. Je dušou svojej triedy a to nielen v triede, ale i mimo nej. Jeho úloha je výrazne formatívna a profilujúca charakter osobností svojich žiakov i celej triedy.*

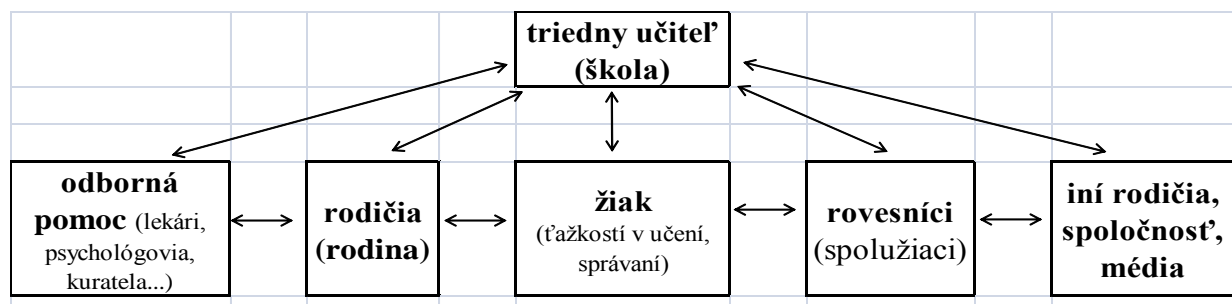
Výskumy v ČR (Krátka, 2007) ukázali, že úlohe triedneho učiteľa prisudzuje spoločnosť, rodičia, žiaci i sami učitelia, veľmi vysoký stupeň dôležitosti. Jeho poslanie možno preto podľa práce dr. Godlu rozdeliť do týchto oblastí:

- Koordinuje výchovu a vzdelávanie v triede, škole a to tak medzi učiteľmi učiacimi v danej triede, v spolupráci s rodičmi a vedením a v neustálej interakcii s deťmi. Pravidelne sleduje mieru preťaženia detí, kvalitu ich rozvrhu, zasadací poriadok, hodnotí, intervnuje a dáva priestor pre vzájomný feedback a reflexiu.
- Diagnostikuje a následne nachádza účinnú terapiu ako napomáhať dieťaťu v jeho osobnom raste. Motivuje svojich žiakov, pomáha im na ich ceste, aktivizuje, riadi.
- Osobitnú pozornosť venuje zaostávajúcim, slabším, chudobným i akokoľvek znevýhodneným žiakom (situácia ľavákov, žiaci s poruchami učenia i správania) a za svoje vlastné považuje individuálne začlenenia žiakov.
- Motivuje žiakov ku študijnej morálke, systematicky posilňuje mravné hodnoty, zodpovednosť, sebaúctu, snaživosť, empatiu, priateľstvo, vzájomnú pomoc, súdržnosť,

citlivosť a vnímavosť pre druhých, rozvíja racionálne, mravné i emocionálne stránky osobnosti žiaka. Žiakov učí nielen rozlišovať medzi dobrom a zlom, ale dobro aj žiť a so zlom bojovať. Má mať so žiakmi vzťah plný dôvery, dôslednosti, ochoty spolupracovať, radosti z úspechov i spoločných starostí. On sám s uchovaním si duševnej mladosti žije v životoch svojich žiakov. Ako ukazovadlo a meradlo hodnôt môže byť svetlom po celý život, i po rokoch rozdelených ciest.

2.1 Triedny učiteľ a integrovaný žiak

Triedny učiteľ v systéme spoločnosti zastáva tak dôležité miesto, že ak ho vykonáva so skutočnou svedomitosťou, je v mnohých prípadoch jednou z najdôležitejších zložiek spoločnosti pre komplexný rozvoj dieťaťa. V schéme môžeme vidieť, ako je škola, zastupovaná prevažne triednym učiteľom, prepojená so všetkými subjektmi, ktoré na žiaka vplyvujú. V súlade s vyššie povedanými princípmi triedny učiteľ koordinuje celú činnosť a proces rastu triedy i jednotlivcov, komunikuje s rodičmi a v mnohých prípadoch musí vstupovať i do kontaktu s odborníkmi (lekári, kurátori, úradníci, polícia...)

2.2 Triedny učiteľ – hlavný koordinátor IVVP

Individuálny výchovno-vzdelávací program (IVVP) je vlastne metodický nástroj v rukách triedneho učiteľa, ktorým pomáha usmerňovať proces rastu žiaka v jeho individualite a chrániť jeho záujmy. Je preto dôležité, aby triedny učiteľ mal častý kontakt s rodičmi, so žiakom a s učiteľmi, ktorý ho v triede učia. Ak totiž nefunguje dostatočná a pravidelná komunikácia a dobré medzil'udské vzťahy medzi ním a ostatnými zložkami školy, tak je integrácia neúčinná a iba formálna.

Program (IVVP) žiaka má:

- vychádzať z každodennej skúsenosti a byť flexibilný a zameraný na konkrétne potreby dieťaťa.
- byť jednoduchý, stručný, jasne formulovaný a splniteľný.
- byť obalom pre to, čo sa skutočne v praxi robí a nie iba prázdny byrokratickým papierom, ktorý sa založí do šanóna.

- aktívne kolovať medzi učiteľmi, rodičom a v istom zmysle i žiakom. Majú s ním byť oboznámený, mal by dokonca prinášať pre každého konkrétne záväzky a ciele, aby bolo možné na konci roka ho zhodnotiť a pripustiť chyby a napraviť ich.
- byť voľne k dispozícii najlepšie v zborovni v šanóne aj s ostatnými IVVP, aby k nemu učitelia pravidelne pristupovali, mali možnosť ho dopĺňať, komentovať.
- slúžiť pravidelne k diskusii a hodnoteniu aspoň štvrtročne na poradách, či je reálny, či sa podľa neho postupuje, či nepotrebuje upraviť a pod.
- Jednotlivé IVVP stoja často na podobných princípoch, ktoré je potrebné akceptovať všetkými – individuálny a citlivý prístup v práci a hodnotení žiaka a pod.

3 INDIVIDUÁLNY PROGRAM ŽIAKOV SO ŠVVP

3.1 Triedny učiteľ a žiak s poruchou učenia

Vo všeobecnosti platí, že u žiakov s poruchami učenia či správania sa prejavujú niektoré podobné ťažkosti a problémy, ktoré si vyžadujú základné postupy a odporúčania pri práci s nimi. Uvádžam trochu upravené, doplnené a veľmi vhodne spracované odporúčania a rady Slavíkovej (2009):

- Tolerovať pracovné, psychomotorické tempo, tempo písania, čítania, počítania.
- Multisenzoriálny prístup vo výuke – používať pri výklade, pri osvojovaní si nového učiva čo najviac zmyslov (počúvaj – pozeraj – hovor – napíš – ukáž).
- Umožniť dieťaťu zmenu polohy tela, pohyb v prípade potreby, krátky odpočinok, relaxáciu (chvilu sústredenia striedať s oddychom).
- Nezadávať písomné úlohy s obmedzeným časom, bleskovky, päťminútovky, alebo ich výsledky nehodnotiť.
- Skontrolovať porozumenie zadania, dovoliť žiakovi otázky aj v priebehu práce, písomky, priebežne usmerniť v prípade potreby v samostatnej práci.
- Zadanie rozdeliť na kratšie úseky, kontrolovať postup práce, nielen výsledok.
- Hodnotiť len to, čo žiak stačil v danej časovej jednotke napísať.
- Možnosť doplnovacích cvičení namiesto diktátov na overenie znalosti pravopisných pravidiel.
- Diktáty nehodnotiť známku nižšou ako 3, vyčíslit počet chýb.
- Neopravovať chyby červenou farbou kvôli fixácii nesprávneho tvaru slova – zvýrazniť správny tvar, ktorý dieťa niekoľkokrát odpíše, vo výuke používať viacfarebné zápisy, zvýraznenia textu a pod.
- Diktát dovoliť žiakovi napísať ako domácu úlohu pred diktovaním na vyučovacej hodine, aj inou formou zoznámiť sa najprv s diktovaným textom.
- Po napísaní diktátu dať možnosť žiakovi opraviť svoje chyby. **Autokorektúra** je jedna z veľmi dôležitých úloh práce so začlenenými žiakmi a výborný prostriedok k náprave ťažkostí. Ak je dieťa schopné nájsť si chyby, je to veľký pokrok.
- Cvičenia krátke, každodenné, postupne zvyšovať nároky po zvládnutí predchádzajúcich cvičení.
- Ústretový, nápomocný prístup pri odpovediach, klásť pomocné otázky, nestresovať, nedávať priestor pre výsmech spolužiakov, poskytnúť možnosť odpovede aj mimo triedy.

- Slovné úlohy – nacvičiť istý typ (spolu, o viac, o menej, krát viac,...) nemeniť formuláciu zadania, zvýrazniť kľúčové slovo, čo máme vypočítať.
- V numerických úlohách naučiť jeden spôsob vypočítania (neponúkať rôzne možnosti vypočítania toho istého príkladu), podľa možnosti pripustiť kalkulačku, násobilky, premeny jednotiek... (ideálne ak si dieťa vyrobí svoj vlastný vzorcovník z matematiky, ale i z jazykov).
- Rozlišovať chyby vzniknuté z nezvládnutého učiva a chyby vznikajúce chybným odpisom, zámenou poradia číslíc, písmen, chybným zápisom číslíc pod seba, zníženou úpravou...
- V náukových predmetoch zvýrazniť podstatné, naučiť pracovať s pojmovými mapami so zápisom pojmov, vzťahov a súvislostí, ktoré v zjednodušenej forme môže používať aj pri vlastnej odpovedi (heslovitý záznam, možnosť dokresľovania...)
- Preferovať ústny prejav, nenaliehať na pohotovú odpoveď, nápomocný prístup.
- U žiakov s ťažšou formou dysgrafie tolerovať kopírovanie poznámok spolužiaka, zvukový záznam výkladu a pod.
- Pri písomnom overovaní vedomostí voliť skôr práce menšieho rozsahu, testové formy, stručné odpovede. Časovo limitované práce sú menej vhodné, hodnotiť po verbálnom doskúšaní žiaka.
- Vo všetkých predmetoch tolerovať zníženú kvalitu písomného prejavu (do hodnotenia nezahrňovať chyby vznikajúce chybným odpisom, nedostatočnou úpravou, tolerovať zápis tlačnými písmenami...) uprednostniť kvalitu pred kvantitou. V slohových a podobných úlohách hodnotiť originalitu, nápad, nie úpravu.
- Rozsah pozornosti postupne zvyšovať zaujatím pre činnosť vhodnou motiváciou a ocenením. Často hodnotiť a hlavne menšie celky. Znamky majú predovšetkým motivačnú funkciu.
- Žiaci často aj učivo ovládajú, ale s ťažkosťami si vybavujú správne pojmy, výrazy z dlhodobej pamäte, nedokážu okamžite reagovať na položenú otázku.
- V cudzom jazyku u žiakov tolerovať nedostatočné rozlišovanie slov, s deficitmi v zrakovom vnímaní – nesprávny zápis slov, neschopnosť identifikovať slová v niekoľkoriadkových textoch. Dovoľiť prepisy slov „píš ako počuješ“.
- Výuku smerovať na verbálne osvojovanie si cudzieho jazyka, osvojenie si praktických vetných celkov – dorozumievanie sa v cudzine, (žiak si postupne zhotovuje slovník zaužívaných výrazov, pádových väzieb slovies s predložkami, väzieb podstatných mien so slovesami, vetné konštrukcie, zaužívané frázy...).
- Nie je vhodné vysvetľovať viac gramatických javov, pravidiel naraz – napr. jedno modálne sloveso, precvičiť a odtrénovať vo väzbách a postupne ďalšie.

- Farebne zobrazovať kmeň slova, gramatické kategórie, slovné druhy.... Zápis textu do riadkov, alebo prehľadných celkov s jednoduchou orientáciou na ploche.
- Nepostupovať k vyššej úrovni, pokiaľ nebola zvládnutá predchádzajúca.
- Nové slová si osvojovať vo väzbách, spájať obrázky so slovami, vyhľadávať slovné spojenia k situačným obrázkom, nové prvky napr. gramatického učiva hneď spájať s komunikáciou.

3.1.1 DYS club

Ako doplnok k IVP žiaka s poruchami učenia sa nám mimoriadne osvedčila pravidelná skupinová činnosť každý týždeň formou krúžku po 90 minút poobede (Porov. Kaprálek, Bělecký, 2004, s. 44). Skupinka asi 8 detí je vytvorená z detí z rôznych ročníkov a každý týždeň sa stretávajú po vyučovaní v škole (bližšie vid' aj prílohu 1). Náplňou a cieľom tohto krúžku je:

- Vytvárať pre žiakov osobitný priestor na čítanie priamo v škole každý týždeň.
- Implementovať do učebného procesu písomné, výtvarné, hudobné i dramatické prevedenie a reagovanie na prečítané texty a tak pretvárať žiaka na spoluautora, či ilustrátora textu.
- Výrazne rozvíjať motiváciu u žiakov k učeniu a k práci na sebe množstvom doplnkových aktivít.
- Venovať špecifickú pozornosť korekčným IKT programom na rozvoj čitateľskej gramotnosti a schopností čítania u detí.

Aktivity, ktoré z toho vyplynuli možno rozdeliť na:

- Ateliérové aktivity – maľovanie prečítaného textu, knihy, vytváranie textov, príbehov a básní k voľným maľbám podľa rozličných techník.
- Dramatizácia a zhudobňovanie textov – prípravenie divadelného predstavenia v spolupráci s obsahom vybranej knihy, vytváranie textov k melódiám, vlastné improvizácie k hudbe.
- Špecifické korekcie u detí s poruchami učenia, rozvoj oslabených funkcií formou PC programov, pracovných listov, multisenzorických korekčných cvičení.
- Filmový maratón v škole – výber vhodného filmu ku knihe, ktorú deti prečítajú – slohové a výtvarné vyjadrenie na tému rozdielov, pochopenia a hodnôt v danom filme. Návšteva kina s prípravou a dôvetkom.
- Noc v knižnici – poobedné až večerné trávenie detí v knižnici spolu s besedou so spisovateľom, čajovňa, diskusné krúžky, beseda s rodičmi, oslava celoročného snaženia, zážitok detí zo spania v škole...

- Ako doplnkové aktivity postavené tiež na rozvoji rôznych funkcií sme realizovali – spoločné varenie s receptom bez pomoci učiteľa, súťaženie v jojobaní, vytváranie vlastných hier, pravidiel, spoločný výlet, sústredenie a pod.

3.1.2 Individuálny vzdelávací program – ukážka

Meno: **MENO PRIEZVISKO**

Rok narodenia: **1997**

G

Základná škola, Severíniho 10, 821 07 Bratislava

INDIVIDUÁLNY VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROGRAM

Kazuistika:

*U Šimona je charakteristické pomalšie psychomotorické tempo, znížená úroveň grafomotorického prejavu a vizuomotorickej koordinácie. Pamäťové zložky vykazujú dlhodobo veľmi nízke hodnoty, čo dieťaťu sťažuje prácu vo všetkých predmetoch. Špeciálno pedagogická starostlivosť a následná integrácii prebieha od 1.ročníka ZŠ s uvedením špecifickej poruchy učenia – **dysortografie s pamäťovým deficitom**, ktorý oslabuje čiastkové funkcie. K samotnej práci sa sekundárne pridávajú aj problémy s pozornosťou a sústredením sa na prácu. Hoci Šimon dosahuje priemerné výsledky k spokojnosti seba i okolia, predsa jeho ŠVVP sa stále intenzívne prejavujú a vyžadujú si veľmi špecifický prístup.*

Šimon je povahovo stále jemný a tichší chlapec, nie je pribojný, ale skôr submisívny, už pri menšom strese sa mu vytvorí chaos a má tendencie sa vzdať, alebo reagovať nesprávne. Za posledný rok došlo aj následkom dospievania k zníženiu snahy a aktivity na hodinách, v malej miere i k stavom nedostatočnej motivácii a následnej nechuti - lenivosti. Je priateľský, má aj svojich kamarátov, vie sa o kúsok viac presadiť a lepšie komunikuje. Keď má štádium chuti a života, je s ním dobrá spolupráca a prejavuje sa veselo a spokojne. V štádiách bez chuti je potrebné ho tlačiť dopredu, často upozorňovať k práci, k prebudeniu a pod. Spolupráca s rodičom je v norme.

Program:

1. Na základe odporúčania poradenského zariadenia a vzhľadom k pretrvávajúcim ťažkostiam, je potrebné vykonať kvantitatívnu i kvalitatívnu úpravu v cudzích jazykoch:
 - a. **Slovenský a anglický jazyk** – pri pamäťových úlohách (básničkách, slovíčkach, gramatike, textoch) vyžadovať (a rozkladať) výrazne menšie celky, menej kvantity, hodnotiť iba to, na čom sa spoločne dohodnete a značne povzbudzovať i po malých úspechoch. Učivo nemusí byť tematicky redukované, skôr vyžadovať základ a na neho nabaľovať individuálnu kvantitu podľa okolností a spolupráce. Ak sa podarí dosiahnuť viac, treba pochváliť a oceniť. Dovoľiť, podporovať a využívať pri práci i preverovaní pomôcky.
 - b. **Nemecký jazyk** – Vyžadovať pri jednotlivých témach iba obmedzené množstvo slovíčok a látky, zamerať sa na výslovnosť a konverzáciu. Výrazne pri hodnotení znížiť latku, poskytnúť možnosť žiakovi dohodnutých ústnych odpovedí 2-4 krát ročne po dohode, najlepšie mimo skupiny s individuálnym obsahom a zameraním na uvedené ciele.
2. Žiak využíva pri svojej práci nasledovné pomôcky: Pravidlá slovenského pravopisu, matematický vzorcovník, kalkulačku, atlasy, rôzne pomocné gramatické a iné tabuľky (žiak ich môže mať kedykoľvek k dispozícii), kópie poznámok spolužiakov, učiteľa, špeciálne zadania úloh, pracovný zošit s dopĺňujúcimi a korekčnými cvičeniami z jazykov, audio a video nahrávky.
3. V rámci triedy má žiak zabezpečené miesto v blízkosti učiteľa a tabule.
4. Podporný špeciálno-pedagogický servis pre žiaka je:
 - ✘ Pravidelné reedukačné sedenia so školským špeciálnym pedagógom alebo poradňou.
 - ✘ DYS club – pravidelné týždňové reedukačno-relaxačné a motivačné špecifické činnosti zamerané na reedukáciu porúch učenia: čítanie s porozumením, rozvoj komunikácie, tvorivú prácu, flexibilitu, doučovanie, gramatiku, získavanie

motivácie ku učenia a pozitívneho hodnotenia... (bližšie vid' *Plán práce krúžkovej činnosti DYS klubu*)

- ✘ Školský špeciálny pedagóg, koordinátor – žiak i rodič má podľa potreby a vzájomnej dohody možnosť využiť individuálnu korekciu, konzultácie, návštevy v triede, hospitácie, riešenie výchovných a vzdelávacích situácií na vyučovaní a pod. (bližšie vid' *Plán práce školského špeciálneho pedagóga a Plán práce koordinátora*).

5. Dlhodobé a krátkodobé ciele výchovno-vzdelávacieho procesu a špecifické postupy:

- ✘ Zamerať sa na čítanie s porozumením vo všetkých predmetoch a tak sa postupne pripravovať na Testovanie 9.
- ✘ Vytvoriť systém práce a rastu v cudzích jazykoch – názorné a multisenzorické vyučovanie s výrazným znížením kvantity.
- ✘ Umožniť žiakovi individuálne tempo, nepreťažovať pri práci, vytvoriť i priestor pre relaxáciu, pravidelný pitný režim, menšie pracovné úlohy.
- ✘ Dať možnosť doplnenia známky formou vypracovania individuálnych „projektov“, zadávať primerané úlohy, ktoré žiak zvládne, vytvárať pokojnú pracovnú atmosféru, vopred ohlasovať ústne skúšanie (aj mimo skupiny triedy) a písomky.
- ✘ Pri skúšaní nestresovať, klásť podporné otázky, neporovnávať žiaka, motivačne hodnotiť aj pracovné listy, menšie výkony, písomky s menším počtom úloh.

6. Spôsob hodnotenia a klasifikácie učebných výsledkov žiaka:

- ✘ Hodnotiť citlivo a vnímavo zo strany učiteľa so zohľadnením špecifík pri práci a učení.
- ✘ Zarad'ovať pozitívne a motivačné hodnotenie aj za prácu, aktivitu a snahu i v rámci krúžku, či reedukácii (špec. pedagóg v poradni môže v prípade potreby školy navrhnúť za aktívnu a snaživú prácu, či za zlepšenie známku priamo do ŽK za cudzie jazyky).

- ✘ Na konci roka pripraviť popri vysvedčení záverečné pozitívne slovné hodnotenie (viď rozličné vzory v prílohe 2) pre žiaka v súčinnosti s triednym učiteľom a ostatnými učiteľmi a zhodnotiť integráciu.

Záver, očakávania:

Škola zabezpečí osobnostný a vzdelávací rozvoj v takom rozsahu, aby sa zvýšila Šimonova motivácia k sebazlepšovaniu a sebadôvere. Na konci školského roka vo všetkých predmetoch budú uzavreté známky vopred konzultované s tvorcami IVVP.

Rodič zabezpečí a kontroluje, aby Šimon mal na vyučovaní pravidelne všetky potrebné pomôcky, aby pracoval doma systematicky v menších celkoch, aby si robil domáce úlohy v rozsahu svojich možností. V prípade potreby komunikuje so školou.

Šimon bude vo svojej práci posilňovať snaživosť, ochotu a spoluprácu s učiteľmi, bude pracovať v menších celkoch, ale pravidelne a usilovne a v prípade ťažkostí môže o nich komunikovať s triednym učiteľom, či školským špec. pedagógom, ktorý ich bude individuálne riešiť.

IVVP vypracovali, schválili a kontrolovali (meno, dátum a podpis):

VYPRACOVAL:					
Školský rok:	2011/2012				
Trieda:	9.A				
Špeciálny pedagóg:					
Triedny učiteľ:					
Iní učitelia:					
Poradenský pracovník:					
SCHVÁLIL:					
Riaditeľ školy:					
Zákonný zástupca:					
KONTROLU VYKONAL:					
Zástupkyňa riaditeľa:					

3.2 Triedny učiteľ a žiak s poruchou správania, či ADHD

Nový školský zákon odlišuje poruchu pozornosti a hyperaktivitu od porúch správania, hoci vo väčšine z nich môže ísť o podobné symptómy a neskôr sa zo samotnej hyperaktivity vypestovať aj porucha správania. K odporúčaniam vyššie, ktoré sa môžu objaviť aj u porúch správania treba doplniť nasledovné:

- Čl. 9 ods. 4 metodických pokynov na hodnotenie 22/2011 sa hovorí, že *hodnotenie správania začleneného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (s poruchami pozornosti, s poruchami správania) sa posudzuje s prihliadnutím na jeho druh zdravotného znevýhodnenia v úzkej spolupráci so zariadením výchovného poradenstva a prevencie alebo so školským špeciálnym pedagógom a zákonným zástupcom žiaka*. Nemožno teda žiakovi bez uváženia a rozumného prerokovania s poradenským zariadením udeliť zníženú známku zo správania. Ak však žiak porušuje školský poriadok výslovne úmyselne a je preukázateľné, že nejde len o zlyhanie v akútnych stavoch a zároveň ak ohrozuje ostatných žiakov, známka mu po porade s poradňou môže byť znížená, ak bol zákonný zástupca preukázateľne informovaný o tomto správaní a postupovalo sa korektne v súlade s IVVP a aj v istom časovom rámci (nie že škola zo dňa na deň stratí trpezlivosť a dá mu zníženú známku za prejavy, ktoré dlhodobo tolerovala). Samotné zníženie známky však nie je riešenie, ale iba pomenovanie problému. Problém treba naďalej sledovať a hľadať riešenia.
- Je potrebné dôrazne dodržiavať pokyny zo správ z poradní tak, aby *hodnotenie slúžilo ako prostriedok pozitívnej podpory zdravého rozvoja osobnosti žiaka*. (čl. 1, ods. 8, pozitívna motivácia – čl. 9, ods. 1)
- Dôležitá je úzka spolupráca so zákonným zástupcom, pravidelná komunikácia medzi učiteľmi, dôslednosť, pravidlá, analyzovanie zlyhaní so žiakom... (porov. čl. 2, ods. 1).
- krátka relaxácia počas práce (Metodické pokyny na hodnotenie, príloha 2, ods. 17). Takáto relaxácia môže obsahovať individuálnu dohodu so žiakom, čo môže urobiť v prípade, že je unavený alebo preťažený, príp. nervózny – mať dohodnuté legálne prostriedky – prejsť sa na WC, poliať kvetiny, pravidelný pitný režim, možnosť v prípade ťažkostí opustiť triedu a urobiť úlohu so špeciálnym pedagógom, či triednym učiteľom v inej triede, či individuálne. (Ako triedny učiteľ mám dohodu s učiteľmi, že ak niektorý môj žiak veľmi narúša hodinu, môžu ho vylúčiť a priviesť do triedy, kde učím. Na katedre v triede majú učitelia aj môj rozvrh, takže ma ľahko vedia nájsť. Po príchode žiaka do cudzej triedy si musí náplň práce svojej hodiny urobiť pod mojím dohľadom, čo už zväčša nie je problém.)
- Na základe odporúčania poradenského zariadenia v súlade s legislatívou môže triedny učiteľ v rámci IVVP skrátit' najmä posledné vyučovacie hodiny, kde dieťa už zlyháva a narúša svojím nepokojom triedu. Skrátene vyučovania možno so súhlasom zákonného zástupcu nahradiť inou formou práce mimo triedy, krúžkom, či sedením so špeciálnym pedagógom, triednym, alebo aj rodičom doma. Je na škole a hlavne triednom učiteľovi, aby vedel vycítiť, koľko žiak ešte zvládne a čo už je nad jeho sily a nemá zmysel to od neho vyžadovať.

- V prípade vážnych porúch správania, ak sa dieťa správa napr. agresívne a ohrozuje svojim správaním prácu ostatných žiakov (podľa §29 ods. 11 školského zákona integrácia nesmie narúšať práva ostatných žiakov), škola môže vykonať rozličné opatrenia:
 - okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, umiestnením žiaka do samostatnej miestnosti za prítomnosti pedagogického zamestnanca s bezodkladným privolaním zákonného zástupcu, zdravotnej pomoci, či polície, o čom sa vyhotoví písomný záznam. (porov. § 58, ods. 3-4 školského zákona)
 - môže žiaka na základe jeho zdravotného znevýhodnenia čiastočne alebo úplne oslobodiť od povinnosti dochádzať do školy (§ 19, ods. 9, § 24, ods. 2; §31 ods. 4, § 61, ods. 3 školského zákona) s tým, že riaditeľ určí náhradný spôsob vzdelávania žiaka v čase vyučovania a spôsob hodnotenia, napr. komisionálnymi skúškami a pod. Podmienkou k takémuto rozhodnutiu musí byť aj vyjadrenie poradne a všeobecného lekára.

3.3 Triedny učiteľ a nadaný žiak

Cieľom výchovy a vzdelávania žiakov s nadaním je dosiahnuť optimálny rozvoj ich nadania a pripraviť ich na tvorivé využitie tohto nadania v prospech spoločnosti. Pri rozvíjaní špecifických alebo všeobecných potrieb žiaka by nemali učitelia v záujme vzdelávania dieťaťa ho preťažovať a nasadzovať do všetkých aktivít a súťaží v triede, či v škole.

Typické charakteristiky nadaných detí vymenúvajú Metodické pokyny na zaradovanie detí do špeciálnych výchovno-vzdelávacích programov pre intelektovo nadaných žiakov č. CD-2005-19376/26377-1:091 v čl. 1 ods. 3:

- ✓ vývinový náskok pred rovesníkmi v jednej alebo vo viacerých kognitívnych oblastiach,
- ✓ skoré čítanie (dieťa sa naučí čítať ešte v predškolskom veku),
- ✓ objavenie sa kalkulačných spôsobilostí už v predškolskom veku (dieťa sa ešte pred zaškolením naučí spočítavať a odpočítavať v obore nad desať),
- ✓ dobrá pamäť, rýchlosť a ľahkosť učenia,
- ✓ vysoká intelektuálna zvedavosť,
- ✓ aktivita, motivácia, radosť z objavovania nového,
- ✓ široké spektrum záujmov, záujmy netypické pre daný vek, zaniietenosť pre niektorú oblasť, hlboké vedomosti dieťaťa v tejto oblasti (dinosaury, astronómia, zemepis, živočíchy a pod.),
- ✓ schopnosť sústrediť sa na predmet svojho záujmu,

- ✓ kladenie nezvyčajných, hraničných otázok (čo je za nekonečnom, čo je pred životom),
- ✓ široká slovná zásoba a dobrá argumentácia,
- ✓ potreba vymýšľať, nekonvenčnosť, kritickosť k autoritám,
- ✓ nadpriemerné výkony v psychologických testoch (inteligencie, tvorivosti, motivácie...).

Nie každé nadané dieťa sa musí prejavovať všetkými či aspoň väčšinou týchto charakteristík; skupina intelektovo nadaných je veľmi rôznorodá.

Sprievodnými znakmi vysokého intelektového nadania niekedy bývajú tiež (v súlade s čl. 2, ods. 2):

- nižšia potreba spánku, niekedy až jeho poruchy,
- hyperaktivita,
- nedostatočne rozvinutá grafomotorika,
- nízke sebavedomie,
- znížená sociálna adaptácia, emocionálne problémy, negativizmus,
- neochota podriaďiť sa vonkajšej autorite,
- neochota prijať prehru,
- perfekcionizmus, príliš vysoké požiadavky na seba alebo okolie,
- neobvykle doslovné chápanie významu slov prejavujúce sa „chytaním za slovíčka“.

Aj z tohto dôvodu treba teda okrem rozvoja výkonových charakteristík nadania klásť veľký dôraz aj **na harmonický osobnostný vývin, ich emocionálny rozvoj i sociálne vzťahy.**

Podľa typu a šírky nadania možno upravovať plány, program žiaka, zlučovať ročníky, súbežne študovať viac predmetov z rôznych ročníkov a pod. (Problematika nadaných je asi najlepšie rozpracovaná a dá sa nájsť na stránkach Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie a tiež na Štátnom pedagogickom ústave.) V každodennej práci sa mi osvedčilo ako najvhodnejšia forma práce – pravidelná krúžková či klubová činnosť, kde môže učiteľ pracovať s malou skupinkou špecificky alebo všeobecne nadaných detí a vytvárať im individuálne podmienky. Takáto práca s nimi môže v ich IVVP prebiehať aj počas vyučovania niektorého iného predmetu. Netreba však pri práci s nimi zabudnúť azda na to najdôležitejšie – vytvárať súbor aktivít a zážitkov, pri ktorých majú títo žiaci možnosť vytvárať aj kvalitnejšie vzťahy, rozvíjať komunikačné zručnosti a vychovávať ich k úcte ku všetkým. Nie je nič horšie ako „bezcharakterný

génius“. Na tomto mieste je potrebné vychovávať aj rodičov, aby správne chápali nadanie a nezničili kvantami aktivít svoje dieťa.

Každá prílišná snaha ich v rámci hodiny viditeľne diferencovať môže stroskotať na probléme kolektívu triedy, ktorý môže žiaka začať znevýhodňovať. Samozrejme, dobrý manažér, triedny učiteľ, vie urobiť hodinu tak, aby si z nej každý odniesol maximum pre svoj osobný rast a podľa svojich schopností.

Je dobré, ak sa v rámci školy nájde pedagóg, ktorý má výslovne na starosti prácu s touto kategóriou detí a absolvuje k tomu aj patričné vzdelávania alebo štúdia.

3.4 Triedny učiteľ a sociálne znevýhodnený žiak

Problematika sociálne znevýhodnených je veľmi kvalitne spracovaná v právno-spoločenskej analýze *Žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia na Slovensku a v zahraničí* od kolektívu autorov Kadlečíková a kol. (2010) z *Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť* dostupné aj na internete. Analýza uvádza nasledovné zistenia:

- veľká nejednotnosť a nejasnosť v definovaní žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) a kritériami ich diagnostikovania. Na jednej strane je to tiež dieťa so ŠVVP, ale na druhej strane nie je potrebné k nemu vyplňať tlačivo Návrhu s výnimkou prípravy IVVP. Existujú rozličné kritéria na zaradenie žiaka do kategórie SZP, v praxi v podstate najlepšie funguje kritérium na základe hmotnej núdze rodiny. Tieto deti potom dostávajú aj štátom určený príspevok na vzdelávanie vo výške cca. 90 Eur/školský rok.
- Veľký problém tvorí financovanie, okrem príspevku na stravu, pomôcky (16,60 Eur ročne), príspevku na školskú družinu a normatívu 90 Eur, nie sú pre tieto deti riadne zabezpečené peniaze na náročnejší chod a prácu s nimi. Suma 90 Eur okrem toho má funkciu aj na zabezpečenie asistenta, na ktorého ináč peniaze škola nedostane. To je tiež dôvodom, prečo je asistentov málo. Samotné finančné hľadisko sa javí ako dosť podstatné, nakoľko práve pri práci s týmito deťmi zlyháva škola preto, že nemá na financovanie bežných aktivít, ktoré pre tieto deti môžu byť užitočné (školy v prírode, výlety, kurzy, pracovné zošity a pod.).

Pripomeňme si POP 2010/2011, č. 3.3, bod 2, kde sa uvádza, že za dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia sa pokladá také, ktoré spĺňa súčasne minimálne tri z nasledujúcich kritérií:

1. pochádza z rodiny, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi a príjem rodiny je najviac vo výške životného minima,
2. aspoň jeden z rodičov alebo osoba, ktorej je dieťa zverené do osobnej starostlivosti patrí do skupiny znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie,
3. najvyššie ukončené vzdelanie rodičov je základné, alebo aspoň jeden z rodičov nemá ukončené základné vzdelanie,

4. neštandardné bytové a hygienické podmienky rodiny (napr. dieťa/žiak nemá vyhradené miesto na učenie, nemá vlastnú posteľ, nie je zavedená elektrická prípojka a pod.),
5. vyučovací jazyk školy je iný, než jazyk, ktorým hovorí dieťa v domácom prostredí.

Pri určovaní týchto kritérií škola nemusí mať dostatok informácií k rozhodnutiu o začlenení dieťaťa. Ak dieťa má okrem sociálne znevýhodneného prostredia aj napr. nejaké zdravotné znevýhodnenie (napr. poruchy správania, učenia), tak je minimálne finančne výhodnejšie jeho začlenenie z dôvodu zdravotného znevýhodnenia.

Dôležité úlohy pre triedneho učiteľa:

- veľmi citlivo sledovať situáciu v rodine a v okolí dieťaťa, vstupovať v prípade potreby do situácie v rodine radou, pomocou, ale i prísnyimi upozoreniami na legislatívu a povinnosti rodičov, návšteva domácnosti v prípade potreby s poverením riaditeľa školy kvôli kontrole hygieny, starostlivosti o dieťa a domáceho prostredia,
- napomáhať dieťaťu v jeho prospechu a zaradeniu v triede, pozorovať vzťahy v triede,
- vychovávať ostatných žiakov k tolerancii, súcitu, úcte jeden k druhému, vzájomnej pomoci, citlivosti a vnímavosti pre druhých,
- vytvárať možnosti pre potreby sociálne znevýhodnených detí (pomoc rodine či dieťaťu radou, ako vybaviť patričné príspevky, obedy a pod., vytvoriť v škole formu pomoci týmto deťom v ich potrebách cez rodičovské združenie, či sponzorov),
- dôsledne sledovanie zanedbávania dochádzky detí v súlade s legislatívou,
- sledovať pokroky detí, povzbudzovať, kompenzovať psycho-sociálne nedostatky, podnety chýbajúce z rodiny.

3.5 Integrácia a rodičia

Rodičia sú základom pre správne fungovanie dieťa, prapríčinou ich rozvoja či úpadku. Ak škola dokáže nadviazať dobrú spoluprácu s rodičmi, získala to najdôležitejšie pre správnu pomoc dieťaťu. Niet nič cennejšie, ako dôsledná a jednotná práca rodiča a triednych učiteľov. Do tejto zložky práce triednych učiteľov bude treba vložiť v budúcnosti výrazne viac energie. Pri samotnej integrácii nejde len o to, ako pracuje škola s integrovaným žiakom, ale ako dokáže pod vedením triedneho učiteľa a špeciálneho pedagóga pracovať s dieťaťom i rodič. Väčšinu čiastkových úloh v škole je treba praktizovať aj doma, aby mohla byť práca čo najúčinnnejšia. Samotné individuálne programy je dobré vytvárať v spolupráci s rodičom, resp. ho informovať a inštruovať, ako s ním má zaobchádzať aj doma. Je dobré napr. v záveroch programu dať konkrétne odporúčania aj pre rodiča.

Pokiaľ však spolupráca s rodičom nefunguje, je nutné poznať aj práva školy pri ochrane dieťaťa:

- Hoci zákon o ochrane osobných údajov chráni identitu každého človeka, v prípade školy a dieťaťa je toto právo školským zákonom 245/2008 § 11 ods. 7 bod 7, 8 upravené: „školy a školské zariadenia majú právo získavať a spracúvať osobné údaje o žiakoch škôl a školských zariadení týkajúce sa fyzického a duševného zdravia, aj mentálnej úrovne žiaka, vrátane výsledkov pedagogicko-psychologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky.“
- Ďalší dôležitý údaj je, že dieťa má v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv aj bez vedomia svojich rodičov, tzn. napr. o psychologické vyšetrenie, obrátiť sa na školu so svojimi problémami a škola ich má riešiť a predkladať príslušným úradom.
- Rodič nesmie ohrozovať výchovu a vzdelávanie svojho dieťaťa. Podľa zákona č. 596/2003 Z.z. § 37 v znení zákona 245/2008 mu možno udeliť za neospravedlnené vymeškanie nad 60 hodín poriadkovú pokutu za ohrozovanie výchovy a vzdelávania do výšky 330 Eur.
- Pri počte nad 15 neospravedlnených hodín mesačne škola hlási miestnemu úradu a taktiež sociálnej kuratele túto skutočnosť, nad 50 súvislých neospravedlnených hodín, alebo 100 nesúvislých polícii.
- V školskom zákone § 144, ods. 7 je uvedené, že zákonný zástupca dieťaťa je povinný:
 - vytvoriť pre dieťa podmienky na prípravu na výchovu a vzdelávanie v škole a na plnenie školských povinností,
 - dodržiavať podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu svojho dieťaťa určené školským poriadkom,
 - dbať na sociálne a kultúrne zázemie dieťaťa a rešpektovať jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby,
 - informovať školu alebo školské zariadenie o zmene zdravotnej spôsobilosti jeho dieťaťa, jeho zdravotných problémoch alebo iných závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania,
 - nahradiť škodu, ktorú žiak úmyselne zaviniť.
 - Ak sa dieťa nemôže zúčastniť vyučovania, jeho zákonný zástupca je povinný oznámiť škole alebo školskému zariadeniu bez zbytočného odkladu príčinu jeho neprítomnosti. Za dôvod ospravedlniteľnej neprítomnosti dieťaťa sa uznáva najmä choroba, prípadne lekárom nariadený zákaz dochádzky do školy, mimoriadne nepriaznivé poveternostné podmienky alebo náhle prerušenie

premávky hromadných dopravných prostriedkov, mimoriadne udalosti v rodine alebo účasť dieťaťa alebo žiaka na súťažiach. (ods. 8-9)

- Neprítomnosť dieťaťa, ktorá trvá najviac tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, ospravedlňuje jeho zákonný zástupca; **vo výnimočných a osobitne odôvodnených prípadoch** škola môže vyžadovať lekárske potvrdenie o chorobe dieťaťa alebo iný doklad potvrdzujúci odôvodnenosť jeho neprítomnosti. Ak neprítomnosť dieťaťa alebo žiaka z dôvodu ochorenia trvá dlhšie ako tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, predloží potvrdenie od lekára. (ods. 10)

Z nasledovného teda vyplýva, že škola má plné právo zhromažďovať údaje o žiakovi, aj o všetkom, čo súvisí s jeho výchovou a vzdelávaním, čiže aj o rodine ako takej, keďže jej štruktúra a fungovanie je bytostne spojená s výchovou a rastom osobnosti dieťaťa. Škola je partnerom rodiča a rodič je povinný s ňou aktívne spolupracovať v prospech dieťaťa. Nemá podľa legislatívy rodič neobmedzené práva a musí akceptovať dobro dieťaťa. Škola je jediný priamy subjekt, ktorý je v kontakte s dieťaťom každý deň a teda môže a má dieťa chrániť ako zástupca spoločnosti v istých prípadoch aj proti záujmom rodičov.

Treba si okrem iného pripomenúť aj ešte vyššiu právnu záväznosť *Dohovoru o právach dieťaťa*, ktorá rodičov zaväzuje, aby poskytli dieťaťu najlepšiu starostlivosť, ktorá sa týka výživy, zdravia a ich vzdelávania.

ZÁVER

Záverečná úvaha patrí neľahkej tematike. Triedni učitelia majú v rukách tak dôležité a jedinečné nástroje a úlohy, že dokážu svojou činnosťou ovplyvniť budúcnosť celej generácie smerom k výraznému zlepšeniu. To, čo všetko umožňuje a predpokladá táto vznešená úloha, by mala prinášať v budúcnosti so sebou aj výrazne viac práv a kompetencií. Z nich uvediem najdôležitejšie:

- Legislatíva musí vytvoriť priestor pre vyššiu kvalifikáciu triednych učiteľov a podmienky pre ich výber riaditeľom. Nie každý učiteľ je schopný robiť triedneho učiteľa. Žiaľ, kritéria výberu sú takpovediac nulové.
- Triedny učiteľ by mal disponovať hlasovacím právom napr. v rámci metodického orgánu triednych učiteľov, mal by mať kompetenciu schvaľovať školský vzdelávací program, plán práce školy, školský poriadok, zasahovať do úväzkov vo svojej triede, byť prizvaný pri prijímaní a rozhodovaní o nových žiakoch do jeho triedy, výraznejšie zasahovať do práce a hodnotenia ostatných učiteľov jeho triedy.
- Upraviť ešte viac Testovanie 9 pre integrovaných žiakov v súlade s ich znevýhodnením. Taktiež skvalitniť komunikáciu medzi základnou a strednou školou, aby si integrovaného žiaka odovzdávali s veľkou citlivosťou a schopnosťou akceptovať jeho znevýhodnenia.
- Triedni učitelia by mali mať možnosť aktívnejšie a kompetentnejšie zasahovať do fungovania rodiny, rodičovských práv a to v tom zmysle, že ak rodina nefunguje tak, ako má, že má triedny učiteľ možnosť a priestor pre komunikovanie a pomerne rýchlejšie riešenie problémov v rodinách priamo alebo cez príslušné orgány (kuratela, zriaďovatelia, miestne úrady a pod.). Toto dnes nefunguje skoro vôbec, alebo to trvá tak dlho, že škola radšej do rodín vôbec nezasahuje. To je ale najviac na škodu dieťaťa, ktoré trpí doma a potom aj od učiteľov, ktorí ho trestajú za nezodpovednosť rodičov.
- V súlade s toľkými povinnosťami a vážnymi úlohami by mala byť výrazne vyššie stanovená jeho finančná odmena.

V závere našich skúseností by som rád poznamenal, že triedny učiteľ je prekrásne poslanie. Práve integrovaní žiaci rozširujú v jeho práci jeho schopnosť flexibility a otvorenosti, akceptácie a pochopenia pre všetkých. Všetky ťažkosti a nedostatky praxe by však nemali byť pre motivovaných ľudí, ktorí vedia, pre čo žijú, problém. Bol by som ako triedny učiteľ veľmi vdáčný, keby sa zmenilo financovanie a systém práce v mnohých oblastiach, ale to, čo môžem urobiť zajtra, keď sa postavím pred katedru, ako budem komunikovať a pristupovať k žiakom je závislé iba odo mňa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. MŠ SR. *Pedagogicko-organizačné pokyny (POP) od r. 2007 - 2011.*
2. ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA. *Školská integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVVP) a vzdelávanie žiakov so ŠVVVP v špeciálnych triedach ZŠ.* Interný metodický materiál ŠŠI. Bratislava, 2011.
3. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. *Úloha školského špeciálneho pedagóga v základnej škole.* Informatívno-metodický materiál schválený MŠ SR dňa 10.9. 1999 pod číslom 260/1999-44 s účinnosťou od 1. septembra 1999.
4. *Vyhláška č. 320/2008 z 23. júla 2008 Ministerstva školstva Slovenskej republiky o základnej škole v znení neskorších predpisov (224/2011).*
5. *Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.*
6. *Zákon č. 317/2009 Z. z. z 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov .*
7. GODLA, F. Poslanie a postavenie triedneho učiteľa v školskom systéme. In *Manažment školy*, 2007, roč. 2, č. 9, s. 16-18. ISSN 1336-9849.
8. KAPRÁLEK, K., BĚLECKÝ, Z. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program.* Praha : Portál, 2004. 138 s. ISBN 80-7178-887-2.
9. LANG, G., BERBERICHOVÁ, CH. *Každé dítě potřebuje speciální přístup.* Praha : Portál, 1998. 146 s. ISBN 80-7178-144-4.
10. ONDERČOVÁ, V. Integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežnej škole. In *Manažment školy*, 2007, roč. 2, č. 11, s. 18-20. ISSN 1336-9849.
11. *Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti.* Bratislava : RAABE, 2008. ISBN 80-89182-25-1.
12. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program.* Praha : Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0.
13. ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení.* Praha : Portál, 2009. 263 s. ISBN 978-80-7367-5141.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Náplň práce krúžku s integrovanými žiakmi.

Príloha 2 Ukážky rôznych záverečných slovných hodnotení pre integrovaných žiakov.

Príloha 3 Ukážky slovných komentárov pri oprave písomiek a prác žiakov.

Príloha 4 Proces slovnej podpory žiaka s dyslexiou v súťaži Algopretek a jeho postupné napredovanie.

Príloha 5 Vzor diplomu za súťaž so slovným komentárom žiakovi s dyskalkuliou.

Príloha 1 Náplň práce krúžku s integrovanými žiakmi.

DYS CLUB

Krúžok pre integrovaných žiakov s poruchami učenia

zodp. osoba: učiteľ slovenčiny, špeciálny pedagóg, triedni učitelia

čas: utorok 13:00 - 14:30 – mladší žiaci (4. – 6. ročník)

14:30 – 16:00 – starší žiaci (7. – 8. ročník)

Počet detí: 7 – 12 detí

Cieľ krúžku: Doplniť základné vedomosti zo slovenského jazyka, opakovane a trvale precvičovať čítanie s porozumením, učiť sa orientovať v texte. Poskytnúť v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom špecifické korekcie učenia v jednotlivých ťažko zvládaných zložkách učenia. Rozvíjať sluchové a zrakové vnímanie a analýzu, nacvičovať pamäťové úlohy a rozličné formy práce s textom. Ponúknuť tvorivé prostredie na rozvoj osobnosti, vzťahov a kooperácie. Posilniť **motiváciu** žiaka k učeniu. Vytvoriť také medziľudské vzťahy, aby deti chodili do školy radi.

Stručná anotácia predmetu: Čítanie s porozumením. Práca s textom, knihou, vyhľadávanie a reagovanie na zložky textu. Pamäťové cvičenia a hry. Analýza zrkovných podnetov – filmy, ukážky s diskusiou. Podporné aktivity – maľovanie, hudba, relaxácia, film. Hry na osobnostný rast, pozornosť, koncentráciu a spoluprácu.

Štruktúra práce:

- Úvodné naladenie, hra – motivačné hry na sociálny a osobnostný rozvoj, či korekcie
- Hlavná technika – špecifická korekčná činnosť zameraná priamo na rozvoj narušených funkcií, práca s textom, či ukážkou
- Prestávka
- Podporná aktivita, vedľajšia činnosť – opakovanie, prehlbovanie, maľovanie, aktivity, podporná činnosť v inom predmete (matematika, jazyky).
- Záver, zhodnotenie, feedback.

Spôsob hodnotenia:

Žiaci môžu a majú počas krúžku možnosť získať si aj dobré známky, pripravovať sa na písomky s učiteľom, písať písomky v pokojnom prostredí s podpornými otázkami. Využívanie slovného hodnotenia, povzbudenie, sladké odmeny...

Pomôcky:

Gahérová Z. *Čítajme s porozumením – pracovný zošit pre 3. a 4. Ročník ZŠ*. Bratislava : Didaktis, 2011.

Vúčbové softwéry od spoločnosti Terasoft, Agemsoft, Lumi

Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti. Bratislava : RAABE, 2008.

Šimanovský, Z. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*, Praha : Portál, 2008.

Vlastné pracovné materiály, zbierky, webové aplikácie, filmy, súťaže, hry, počítače, výtvarné potreby, papiere...

Príloha 2 Ukážky rôznych záverečných slovných hodnotení pre integrovaných žiakov.

VZOR 1 – Žiak so slabým prospechom s poruchami učenia, ktorý výrazne zlepšil prácu.

Podnetné postrehy a zhodnotenie

MENO A PRIEZVISKO

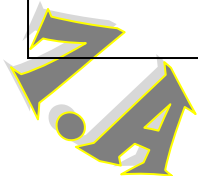
Matika: Teraz je to dobrá dvojka, čo vôbec nie je zlá známka. Skús urobiť všetko pre to, aby si si ju udržala a pracovala v matematike aspoň tak usilovne, ako doteraz. Pýtaj sa a nevzdávaj sa prosím po každej hodine. Neboj sa požiadať o pomoc svojich priateľov, spolužiakov. Myslím, že máš ešte nejaké nedostatky v počítaní, ale to sa dá všetko doladiť, len musíš chcieť. Hlavne si treba robiť domáce úlohy a na hodiny chodiť s radosťou. Podobne tak aj na slovenčine, či angličtine..., kde si dobrou a slušnou žiačkou. Hlavne sa prosím nevzdávaj a usilovne pracuj, aj keď nebudú vždy úspechy.

Tvoje zdroje: Jarka, máš veľa zdrojov, nemám namysli ani tak vonkajšiu krásu, ako tú vnútornú, ktorú tvoria okamihy, keď si plná zapálenia, keď sa usmeješ a rozhodneš sa byť v miestnosti pre druhých, rozhodneš sa byť v pohode a šíriť dobrú náladu. Neraz si prispela jedinečným povzbudzovaním celej triedy aj s istou dávkou zvýšeného hlasu, aby sme sa nevzdávali a viac sa všetci snažili. Vedela si sa zastať nespravodlivosti na druhých, aj keď Ťa to niekedy stálo stratu dobrého mena. Boli momenty, v ktorých si dokázala súcitiť, obetavo pomáhať. Veľmi krásnou Ťa robí aj tvoja láska k zvieratkám. Ja to obdivujem a snažím sa to od Teba učiť (až na tú poslednú hádku ohľadom toho strateného psíka v tábore, ale hlavne, že sa potom našiel:).

Podnetné postrehy k rastu a práci na sebe: Keď sa pozriem dozadu vidím umrčnanú, ufrflanú, drzú a na zem sa hádzucu princeznú. Ak sa pozriem dopredu, vidím citlivého a bohatého človeka s rozdávacím úsmevom a ochotou pomôcť a bojovať za dobrú vec dokonca už aj bez zbytočného kriku. Dokonca mám pocit, že každým dňom dokážeš spolupracovať a mať rada viac a viac ľudí. Jarka, nesmieš na tejto ceste zastať, ak chceš vidieť *let motýľov*. Ty si asi najviac z triedy podobná tej ruži Malého princa. Ako veľmi ju ten Malý princ mal rád, aj keď bola niekedy nepríjemná a namyslená:) Ale priateľstvo dokáže zázraky. Ako som písal, netreba sa vzdávať, nepodliehať panike, nerobiť zbytočnú hystériu, ale učiť sa viac pokoju. Nechcem, aby si sa celá premenila na iného človeka. Tvoj štýl komunikácie, povaha, reč je Tvoja a si tým jedinečná. Chcem len, aby si doladila malé odtiene a očistila svoje prejavy od zbytočných vecí, ktoré Ťa oberajú o pokoj a silu ísť ďalej. A nesmieš sa vzdávať. Bola si jedna z mála žiakov, ktorí sa zúčastnili skoro všetkých akcií, aktivít a klamal by som, ak by som tvrdil, že som sa pri tebe nič nenaučil. V niečom sme podobné povahy:)

Do každodennej práci v škole Ti želám veľa trpezlivosti, aby si bola trpezlivá vo vzťahoch i v učení...

„Musím predsa strpieť dve či tri húsenice, ak chcem poznať motýľov...“

V Bratislave, 30.júna 2011

Podnetné postrehy a zhodnotenie

Matematika je široká nádherná krajina otvorená pre všetkých, ktorým myslenie prináša skutočnú radosť. (W. Fuchs)

Úsmev je najkratšia vzdialenosť medzi ľuďmi. (Victor Borge)

Meno: Matej, 6.B

Známky za štvrt'rok:

Koncoročná písomka: 2
Desatinné čísla,
premeny jednotiek,
slovné úlohy:
Ocenenia za prácu
(D.Ú., algo, bonusy): 1, +++, 2

Pozitívne postrehy:

Matej, vedel som, že tak originálne a krásne písmo je spojené s ešte úžasnejším človekom. Dnes si až uvedomujem, ako rád som opravoval Tvoje písomky, ako som túžil, aby som Ti mohol dať dobrú známku a povzbudiť ťa. A oceňujem na Tebe, že aj keď si si zafrflal, tak aj tak si trpezlivo naďalej pokračoval, až si dosiahol úspešne v koncoročnej písomke lepši výsledok. Vieš, tak som si uvedomil, že aj keď Ti niekedy dlho trvá, kým niečo urobíš, ale za to, keď to urobíš, tak to stojí za to. Tak to bolo aj s domácimi prácami, ktoré som dával. Ak si sa už k nim dokopal a odovzdal ich, tak to stálo za to a mal som z toho veľkú radosť, že si sa prekonal...

Podnety k práci na sebe:

K ďalšej práci na sebe Ti odporúčam, ak budeš mať cez prázdniny trochu čas, aby si si urobil aspoň zopár príkladov a pokojne a pomaly ich vyriešil. Nie veľa, ale poriadne. Vo futbale si dokázal urobiť neuveriteľné pokroky, lebo máš v sebe veľa sily a odvahy a trpezlivosti cvičiť. Tak to môže byť aj v matike...☺

Záver:

Maťo, aj keď si s nami nebol na výlete a možno si myslíš, že si nikomu nechýbal, tak mne si chýbal. Už keď som prvý raz prišiel do vašej triedy a uvidel som Ťa, nazval som Ťa cestovateľom pre Tvoje stále chodenie po triede:) Chcem Ti povedať, že možno na Teba neprestanem v budúcom šk. roku kričať, keď bude treba, ale rovnako Ťa neprestanem povzbudzovať. Ďakujem za všetky cenné úsmevy a radosť, ktorú si vnášal do triedy a do svojej práce...

V Bratislave, 21.06.2008

podpis učiteľa

Podnetné postrehy a zhodnotenie

(šk. rok 2010/2011)

„Svetu chýba predovšetkým nežnosť a láskavosť... Ľudstvo umiera na nedostatok lásky a vzájomnej úcty. Nikto nemá na nikoho čas, iba na seba.“
(M. Tereza)

„Skutočná láska začína tam, kde za to nič nečakáš.“ (A. de Saint-Exupéry)

„Sláva je snežnica s kriklavou korunou zo zlata, ktorá nevoni. Ale priateľstvo je živá ruža dýchajúca vôňami každého listku.“ (O.W.Holmes)
„Čo je burina? Rastlina, ktorej krása ešte nebola odhalená.“ (W. R. Emerson)

MAKS – hviezda
matematického neba
(10. miesto v kraji)

Matboj – 4.miesto v BA

KOMPARÓ – 100 %
úspešnosť v teste

KLOKAN – 99,6 %
v rámci SR

Marián, máme za sebou celý rok veľmi usilovnej a vydretej práce. Nielenže si prekonal obavy lezenia po skalách, ale si sa odvážne vyškriabal na mnohé skaly matematického sveta. Iste, máme pred sebou doladiť ešte i niektoré drobnosti. Pišem drobnosti, lebo si urobil také pokroky, že si i pre mňa vzorom v pracovitosti a usilovnosti. Dokázal si sa popasovať s príkladmi, nevzdať sa, byť odvážny a často úplne bez chýb. Naozaj veľké ďakujem za Tvoju prácu. To, čo však tak často zdôrazňujem je ešte čosi nad tým všetkým. Si to ty sám. So svojimi úspechmi, pádmi, odvahou i obavami, silou i slabosťou. Je to Tvoja chuť sa pýtať, hľadať odpovede, skúšať, nevzdávať sa. Po tisíci krát Ti chcem zopakovať, že to najdôležitejšie si ty sám! Aj kebyže prehráš všetky súťaže, pokaziš od trémy všetky testy, ty sám si tým najväčším pokladom pre svoje okolie. A určite i pre mňa. Ak Ťa niekedy kritizujem, tak je to preto, aby som Ťa urobil citlivejším a vnímavejším pre druhých. Iba v schopnosti vidieť tých druhých, i tých, ktorí nie sú tak bystrí, ale sú krásni. Opravdivá múdrosť nie je vo vedomosti, ale v schopnosti naučiť sa mať rád tých druhých takí, akí sú. To je motto nášho posledného spoločného roka. Verím, že si ho naplno vychutnáme v pohode každého dňa...

V Bratislave, 29. júna 2011

Príloha 3 Ukážky slovných komentárov pri oprave písomiek a prác žiakov.

Velmi, velmi sa tesim! Krásna práca.

Som rád, že si si úlohu mohol a ešte tak krásne!

4/4

Velmi pekná práca,

Ako veľkú radosť mám, že sa snažíš

tak pekne zlepšovať! Nádherná!

N.

N.

4/4

+4k - úprava

18/32

Velmi, velmi
dobře, !

Asi najkrajšia práca!

Uhládné, pekne vypracované,

poriadne rozpisane riešenia

aj pekna úprava!

Takto som si to predstavoval!

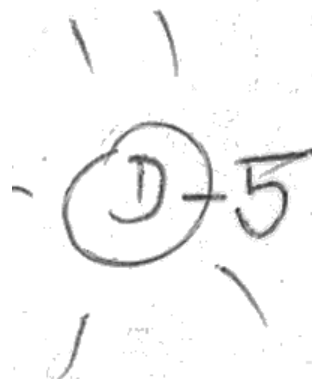
Velmi sa tesiiiiim !!))

N.

... toto je jedna z Tvojich lepších
prác! Neodhodlal si mi ten papier
so zaknizkovanyimi odpovedami, ale
si to pekne vypracoval, dokonca
aj farebne vyznačil výsledky!

Super!

12/12

Jakub, nezapadni, že

Jakub ≠ 1
Jakub ≠ 2

Jakub ≠ E

Jakub ≠ 10 footer

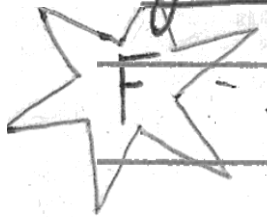
Jakub ≠ super

Jakub = člověk, kterého
mám rád takého, aký je
:)

$$= \frac{1522,8}{111} : 47 = 32,4$$

Výborne! Teď svojej

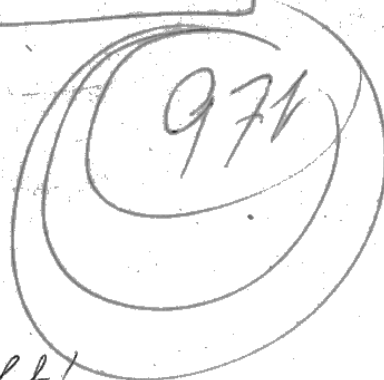

tréme si dál
už výpoved'??
:))

Výbornee!

KONIEC

Gratulujiem Jakub!

Tom rád je okrem dobrého matematika a tiež
machačom aj dobrého človeka?

Supéér!

Idées!

Fantastické!

Páci sa mi, že ides

postupne po krokoch!

Ami mi priťis rýchlo, ami mi
priťis pomaly!

Príloha 4 Proces slovnej podpory žiaka s dyslexiou v súťaži Algotrek a jeho postupné napredovanie.

(B) Geri, veľmi si držím palec. (Pohodličku!)

(B.12)

$$\begin{array}{r} 18954 : 59 = 306 \\ -177 \\ \hline 35 \\ -0 \\ \hline 354 \\ -354 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 21123 : 63 = 336 \\ -378 \\ \hline 132 \\ -126 \\ \hline 63 \\ -63 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 41328 : 72 = 574 \\ -360 \\ \hline 532 \\ -504 \\ \hline 288 \\ -288 \\ \hline 0 \end{array}$$

(A.12)

$$\begin{array}{r} 4033 : 6 = 672 \\ 43 \\ 18 \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1728 : 27 = 64 \\ -162 \\ \hline 108 \\ -108 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2688 : 84 = 32 \\ -252 \\ \hline 168 \\ -168 \\ \hline 0 \end{array}$$

(B.7)

$$39386 : 94 = 4$$

Výbornee!

$$\begin{array}{r} 33507 : 64 = 485 \\ 590 \\ 305 \end{array}$$

(B)

B.9

$$\begin{array}{r} 19096 : 62 = 308 \\ 49 \\ 446 \end{array}$$

(L)

~~22368 : 39 = 573~~

$$44712 : 72 =$$

(B) Navrhávaj ma, si výborna

B-1

$$\begin{array}{r} 7998 : 62 = 129 \\ 174 \\ 578 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 22914 : 57 = 401 \\ 11 \\ 114 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 17235 : 45 = 383 \\ 373 \\ 135 \end{array}$$

(G)

C-1

$$\begin{array}{r} 38936 : 49 = 797 \\ 77 \\ 246 \end{array}$$

Super!

Príloha 5 Vzor diplomu za súťaž so slovným komentárom žiakovi s dyskalkuliou.

učiteľ matematiky
VIKTOR KRIŽO

*Matematika je veľkým
dobrodružstvom v myslení.*
(D. Struik)

Nie je dôležité miesto, ktoré
zaujímaš, ale smer, ktorým kráčaš...
(O.W: Holmes)

udeľuje

DIPLOM

za matematickú súťaž

ALGOPRETEK

zameranú na prácu s desatinnými číslami

Meno Priezvisko

*za jedinečný a neoceniteľný prínos pri práci, za spoľahlivé a uvážené
počítanie i za cenu straty času (čo nie je až tak dôležité), za trpezlivosť, i za
krásny písomný prejav...*

(Jani, nezabúdaj na to, že Ty sa nerovnáš číslu. Mám vždy radosť z Tvojej práce, námahy
a radosti a chuti pri práci, je to Tvoja najsilnejšia zbraň:)

V Bratislave
dňa:

podpis